

Qualitative study of the role of social identification education based on Islamic Iranian values on adolescents

Fatemeh farahani¹

 0009-0007-3759-5721

Fatemeh Fayyaz (Ph.D.)²

 0000-0003-0490-179X

Firoozeh Attarian (Ph.D.)³

 0009-0004-6935-287x

Abstract

Identity crisis occurs for all adolescents. Those who successfully navigate this period achieve unity and coherence in their roles, while those who do not succeed fall into role confusion. In this qualitative study, the interviewees were purposefully selected from the trainees at the Neda Center, which focuses on identity formation for girls. The social identity scale was administered to them, and individuals who scored very well were subjected to semi-structured interviews. The interviews continued until data saturation was achieved, totaling 15 participants, and data analysis was conducted using the Colaizzi method. The results indicate four main codes: religious and revolutionary role-playing, indicators of proper identity recognition, social activism, and integrated identity/self. The first main code includes sub-dimensions of pragmatism, goal orientation, and spirituality. The second main code includes sub-dimensions of responsibility, convergence, and social belonging. The third main code includes sub-dimensions of self-control, self-building, and vigor, while the fourth main code includes sub-dimensions of insight, self-worth, and capability. These characteristics can serve as indicators for assessing identity formation, to be utilized by educators and those involved in the field of education.

Keywords: Identity style, Self-determination, Resilience.

1- Department of psychology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

f.farahani1391@gmail.com

2- Fatemeh fayyaz, Department of psychology, women research center, Alzahra university, Tehran, Iran (Corresponding Author).

f.fayyaz@alzahra.ac.ir

3- Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management, Islamic Azad University of Arak, Iran.

attarianfiroozeh@gmail.com

مطالعه کیفی نقش آموزش‌های هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های ایرانی اسلامی بر نوجوانان دختر

فاطمه فراهانی^۱

فاطمه فیاض^۲

فیروزه عطاریان^۳

چکیده

بحران هویت برای همه نوجوانان اتفاق می‌افتد. آنان که این دوره را با موفقیت طی می‌کنند به وحدت و انسجام نقش می‌رسند، و در صورت عدم موفقیت دچار سردرگمی نقش می‌گردند. در مطالعه کیفی حاضر، مصاحبه‌شوندگان از آموزش‌دیدگان مرکز ندا که در رابطه با هویت‌سازی دختران فعالیت می‌کند، به صورت هدفمند انتخاب، مقیاس هویت اجتماعی بر روی آنان اجرا و افرادی که نمره بسیار خوب را کسب نمودند، تحت مصاحبه نیمه‌ساختاریافته قرار گرفتند. مصاحبه تا اشیاع داده‌ها و تعداد ۱۵ نفر ادامه یافت و تحلیل داده‌ها به روش کلایزی انجام شد. نتایج نشان‌دهنده ۴ کد اصلی شامل نقش‌آفرینی دینی و انقلابی، شاخص هویت‌یابی صحیح، کنشگری اجتماعی، تربیت اجتماعی و هویت/من یکپارچه است که کد اصلی اول شامل ابعاد فرعی عمل‌گرایی، هدف‌گرایی و معنویت‌گرایی، کد اصلی دوم شامل ابعاد فرعی مسئولیت‌پذیری، همگرایی و تعلق اجتماعی و کد اصلی سوم شامل ابعاد فرعی خویش‌تنداری، خودسازی و نشاط و کد اصلی چهارم شامل ابعاد فرعی بینش، خودارزشمندی و توانمندی می‌باشد. این ویژگی‌ها می‌تواند به عنوان شاخصی برای سنجش هویت‌یابی مورد استفاده دست‌اندرکاران عرصه تعلیم و تربیت قرار گیرد.

واژگان کلیدی

شاخص‌های هویت‌یابی اسلامی - ایرانی، دختران نوجوان، پدیدارشناسی.

۱- گروه روان‌شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

f.farahani1391@gmail.com

۲- فاطمه فیاض، گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

f.fayyaz@alzahra.ac.ir

۳- استادیار گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، ایران

attarianfiroozeh@gmail.com

بیان مسئله

تربیت کودک و نوجوان یکی از مهم‌ترین مباحث علوم تربیتی و روان‌شناسی است؛ زیرا پایه شخصیت کامل و صحیح یک فرد در دیگر دوران عمر است. کودکی و نوجوانی دوره گذار به سمت مسئولیت‌پذیری و استقلال است. نوجوان در این دوره به بازنگری، بازشناسی و بازسازی خود به‌عنوان یک فرد مستقل و نحوه ارتباط با جامعه و والدین می‌پردازد؛ بنابراین توجه به هویت‌یابی نوجوانان که رابطه تنگاتنگی با سلامت روان آنان دارد، باید در زمره اولویت‌های اصلی هر جامعه‌ای قرار گیرد (زرشناس، ۱۴۰۱). این در حالی است که در سطح جهانی با مشکلات سلامت روان نوجوانان روبه‌رو هستیم. آماري که سازمان بهداشت جهانی ارائه می‌دهد، نگرانی از این است که از هر هفت نوجوان، یک نفر از مشکل سلامت روان رنج می‌برد. ۱۳ درصد از مشکلات سلامت روان را نوجوانان تشکیل می‌دهند (WHO, 2021). عدم رسیدگی به سلامتی ذهنی در اوایل نوجوانی، اثرهای مخربی را در بزرگسالی ایجاد می‌کند (Roberts, 2021). نوجوانانی که از مشکلات روانی رنج می‌برند از نظر وضعیت سلامتی بیشتر در معرض انزوا و طرد اجتماعی، انگ و تبعیض قرار می‌گیرند و همچنین مشکلاتی در تحصیل خود دارند (WHO, 2021). در ایران نیز شواهد بسیار حاکی از تغییرات رفتاری اساسی در نوجوانان ایرانی به‌علاوه میزان قابل‌توجهی از آسیب‌های روانی و اجتماعی در آنها است؛ برای مثال می‌توان رفتارهای درگیری فیزیکی خارج مدرسه، حمل سلاح سرد به مدرسه، مصرف سیگار در مدرسه، مصرف قلیان، مشروبات الکلی و مواد مخدر در نوجوانان (مرزبان، ۱۳۹۷)، شیوع ۱۸.۸ درصد اختلال اضطراب اجتماعی در نوجوانان (حیدری‌زاده و دیگران، ۱۳۹۶) و برآورد میزان بیش از ۸۷ درصد استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه در نوجوانان (عطادخت و دیگران، ۱۳۹۳) را نام برد. در دوره نوجوانی، فشارهای درونی و انتظارات اجتماعی همراه آنها نیز (اینکه نوجوان باید روش‌های بچگانه را کنار بگذارد، روابط میان‌فردی تازه‌ای برقرار کند و مسئولیت بیشتری را بپذیرد)، لحظه‌های بلا تکلیفی، خودناباوری و ناامیدی در تمام نوجوانان ایجاد می‌کند، به‌گونه‌ای که شیوع احساس تنهایی و فقدان درک روابط اجتماعی در دوره نوجوانی به اوج

خود و بین ۷۰ تا ۸۰ درصد می‌رسد (مهراندیش و دیگران، ۱۳۹۸). اگرچه رشد هویت در مراحل پایانی دوره نوجوانی آغاز می‌گردد؛ اما در طول دوره زندگی همچنان تداوم دارد و نشانگری پراهمیت برای رشد روان اجتماعی سالم محسوب می‌گردد (Erikson, 1968). بر طبق این تکلیف تحول هویت، فرد باید حس پیوستگی فردی را بین گذشته، حال و آینده، میان خود و فرهنگ، بنا کند. این تکلیف سهل و آسانی نیست. تلاش شناختی دشواری لازم است تا فرد بتواند بین این حوزه‌ها با یکدیگر ارتباط برقرار کند، خصوصاً هنگامی که در تعارض با یکدیگر هستند (اگر فردی این تعارض را درک کند به احتمال زیاد به دنبال توافق و حل تعارض می‌رود) (Habermas & Kober, 2015). اریکسون (۱۹۵۰) هویت فردی را به صورت یک احساس نسبتاً باثبات از یگانگی خود تعریف می‌کند که علی‌رغم تغییر رفتارها، افکار و احساسات، برداشت یک فرد از خود همواره یکسان است. افراد جامعه و دیگران او را شخصی باثبات درک می‌کنند؛ یعنی نوجوان می‌تواند تصویر پایداری از خود به دیگران ارائه دهد. برای نوجوانان یک احساس یکپارچه و باثبات از هویت غالباً با اعتماد به نفس بالا و اهداف صریح در زندگی همراه است و از سوی دیگر یک احساس بی‌ثبات از هویت با احساس اضطراب، آشفتگی، سردرگمی و رفتارهای بزهکارانه همراه می‌شود (Luyckx et al., 2019).

در بین ابعاد هویت بی‌شک عام‌ترین سطح آن یعنی هویت اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارد و استحکام و استقلال آن می‌تواند افراد را در برابر تغییرات سریع جهان امروز تا حد زیادی حفظ کند. پژوهش‌هایی در این زمینه وجود دارد که نتایج و شاخص‌های هویت جمعی را در افراد به نسبت جامعه نشان می‌دهد و هویت اجتماعی فرد را ایجاد می‌کند. به این معنا که هویت جمعی شامل احساس تعلق، تجربیات و میراث مشترک، احساس تعهد افراد به اجتماع، آرمان‌ها و ارزش‌های مشترک می‌باشد و در سطح ملی، امنیت، انسجام، همبستگی و آرامش شاخص هویت‌یابی اجتماعی افراد آن جامعه می‌باشد (برای مثال ناکری و شیروانی شیری، ۱۴۰۱)؛ بنابراین دولت‌ها در پی شناساندن فرهنگ به مردم آن سرزمین خود هستند تا از این طریق یکپارچگی در سطح ملی را به وجود آورند؛ اما در سطح فردی نیز هویت اجتماعی در زندگی باعث می‌شود که اضطراب و استرس افراد کمتر شود،

اطمینان و اعتماد به نفس افراد افزایش یابد و فرد بتواند استعدادها و ظرفیت‌های خود را پیگیری کند. هویت اجتماعی و ابعاد آن در سطح خرد موجب موفقیت و پیشرفت زندگی می‌شود و در نهایت با تجمیع این موفقیت‌ها در سطح اجتماعی و دیدگاه کل‌گرایانه، جامعه به سمت توسعه پایدار سوق می‌یابد (شربتیان و دیگران، ۱۴۰۱). در این حوزه پژوهش جلالی و همکاران (۱۴۰۱) با هدف شناسایی و اعتباریابی الگوی روانی اجتماعی هویت نوجوانان ایرانی و تعیین رابطه احتمالی آن با تغییرات رفتاری آنان نشان داد، مدل کلان روایت نوجوانان شامل مؤلفه‌هایی چون تعلق به خانواده، پایبندی به ارزش‌های دینی و اطاعت از والدین است و مدل ضدروایت نیز مؤلفه‌هایی چون سبک زندگی اختیاری، حس منحصر به فرد بودن، استقلال خواهی و رقابت جویی را دربردارد. علاوه بر این پژوهش راس^۵ و همکاران (۲۰۲۰) نیز در همین ارتباط مدل‌های بهزیستی نوجوانان را پدیده‌ای چندبعدی تعریف می‌کنند. این مدل با پیوند با ارزش‌ها و مشارکت در جامعه، از جمله احساس گنجانیدن آن شخص توسط شبکه‌های حمایتی هم‌تایان و دیگران، مسئولیت‌پذیری، اجتماعی بودن، مهارت‌ها و توانایی کمک به تغییرات در خود و جامعه و زندگی، ارزش‌گذاری می‌شود. رشد شخصی، مهارت‌های خلاقانه، احساس خودکارآمدی و شایستگی؛ عاملیت و تاب‌آوری یا داشتن جهت‌گیری در انتخاب‌های خود، داشتن قدرت معنادار بودن انتخاب‌ها، داشتن حس هویت و ارتباط مثبت با خود، احساس هدف و خوش بینی به آینده، داشتن انعطاف‌پذیری در مواجهه با ناملازمات و احساس تحقق توانایی‌های بالقوه خود، رشد به سمت تحقق ظرفیت کامل فرد می‌باشد.

بنابراین از آنجاکه نوجوان در مهم‌ترین مرحله زندگی خود یعنی هویت‌یابی قرار دارد و تصویری که از خود و جهان پیدا می‌کند، از جایگاه خود و تاریخ پیدا می‌کند، انتظاراتی که از خود در درون وی ایجاد می‌شود، تصویری که از انتظارات دیگران نسبت به خودش دارد، همه این موارد در دوران هویت‌یابی نوجوانی شکل می‌گیرد؛ لذا آشنایی با مکتب انقلاب اسلامی و هم مسیر شدن با آرمان‌های او می‌تواند تأثیر زیادی را در فرایند هویت‌یابی ایرانی- اسلامی نوجوانان ایفا کند (فراهانی و فیاض، ۱۴۰۳). این آموزش‌های

5. Ross, D. A

هویت‌یابی اسلامی - ایرانی که مجموعه‌ای از نگرش‌های مثبت نسبت به عوامل و الگوهای هویت‌بخش و یکپارچه در سطح کشور است و دارای مؤلفه‌های گوناگونی مثل ارزش‌های ملی، دینی، فرهنگی و اجتماعی است (نادری، ۱۳۹۷). مبتنی بر محورهایی چون ضرورت تکامل انسان در بستر جامعه، توجه به نیازها و تعارض‌های روان‌شناختی دوران نوجوانی، امتیازات منحصر به فرد نوجوان در ورود به عرصه اجتماع، کمک به افراد در یافتن اهداف، معنا و فلسفه زندگی در قالب کنشگری فعال اجتماعی و آموزش معرفت‌شناختی مبتنی بر انقلاب اسلامی می‌باشد (فراهانی، ۱۴۰۲). بنابراین هدف پژوهش حاضر این است که نقش آموزش‌های هویت‌یابی اجتماعی را در تغییرات حاصل در زندگی نوجوانان دختر تحت آموزش در مراکز مرتبط با این هدف، نسبت به دوران قبل از کسب هویت منسجم بررسی نماید. در نتیجه سؤال اصلی پژوهش این است که بر اساس تجربه زیسته نوجوانان نقش هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر آموزش ارزش‌های ایرانی اسلامی در زندگی نوجوانان چیست؟

روش‌شناسی

مطالعه حاضر بر پایه روش کیفی و در چهارچوب روش پدیدارشناسی انجام شده است. در این نوع بررسی، پژوهشگر در پی تجربه‌های زنده افراد و به دنبال شناخت معنی و مفهوم پدیده‌ها از دیدگاه آنان است. مراکز بسیاری در ارتباط با نوجوانان فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی انجام می‌دهند. مرکز ندا یکی از این مجموعه‌هاست که رسالت خود را بر اساس ماده ۱۰ اساسنامه کانون ملی ندا، هویت‌یابی ایرانی اسلامی دختران نوجوان قرار داده است. رشد و توانمندسازی زنان و دختران توسط زنان و دختران توانمند، تأکید بر بستر اجتماعات محلی، گروه‌محوری و کسب هویت اجتماعی، تلاش در جهت تغییر نهادها و ساختارهای اجتماعی، فرهنگ‌ها و سنت‌های بی‌اساس و نامعقول از جمله اهداف و محور آموزش‌های این مرکز است. با توجه به نتایج موفق و ملموس این مرکز که نویسنده از نزدیک در جریان آن بوده است، محقق همه نمونه‌های خود را برای تمرکز بیشتر از شرکت‌کنندگان این مرکز انتخاب کرده است. در مطالعه حاضر شرکت‌کنندگان با استفاده از

روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف انتخاب شدند. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش دخترانی بودند که دوران نوجوانی خود یعنی سنین ۱۴-۲۱ را به مدت ۳-۷ سال در این مرکز گذرانده بودند. ملاک ورود مشارکت‌کنندگان به این پژوهش این‌گونه بود: ۱- کسب نمره بسیار خوب در پرسش‌نامه استاندارد هویت اجتماعی؛ و ۲- حداقل به مدت چهار سال در سال‌های نوجوانی در مؤسسه تحت آموزش کنش‌محور قرار گرفته باشند. ملاک خروج نیز تمایل مصاحبه‌شوندگان به خروج از پژوهش بود. اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش عبارت است از: ۱- به نوجوانان شرکت‌کننده در پژوهش توضیحات کلی در مورد اهداف پژوهش داده شد؛ ۲- در مورد حفظ رازداری به آنها اطمینان خاطر داده شد؛ و ۳- در تحلیل مصاحبه‌ها از کد برای شرکت‌کنندگان در پژوهش استفاده شد.

داده‌های این پژوهش در سال‌های ۱۴۰۱-۱۴۰۲ جمع‌آوری شد و تمامی مشارکت‌کنندگان به صورت داوطلبانه حاضر به همکاری در این پژوهش شدند. تعداد مشارکت‌کنندگان و مصاحبه با آنان به صورت حضوری و با توجه به اشباع داده‌ها صورت گرفت. فرایند مصاحبه توسط پژوهشگر که دارای تحصیلات کارشناسی ارشد روان‌شناسی است و تحت نظر اساتید هیئت علمی انجام گردیده است و این ارتباط و نظارت تا پایان کار وجود داشته است. جهت گردآوری اطلاعات در این پژوهش از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به صورت حضوری استفاده شد و با تعهد حفظ امانت اجازه ضبط صدا اخذ شد. مصاحبه با آگاهی‌دهندگان در این پژوهش تا زمانی ادامه داشت که فرایند اکتشاف و تحلیل به نقطه اشباع نظری برسد. به این معنی که داده‌ها تا زمانی جمع می‌گردند که داده‌های جمع‌آوری شده تکرار داده‌های قبلی باشد و داده جدیدی به دست نیاید. زمانی که مقوله جدیدی از داده‌ها حاصل نشد، در این حالت اشباع نظری اتفاق افتاده و نمونه‌گیری به پایان می‌رسد (Glaser & Strauss, 1999). پژوهشگر بعد از مصاحبه با ۱۵ نفر که شرایط شرکت در مصاحبه را داشتند به این اشباع رسید. مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۷۰ تا ۱۲۰ دقیقه متغیر بود. همچنین به مشارکت‌کنندگان این اطمینان داده شد تا بعد از اتمام مصاحبه‌ها نیز با مصاحبه‌گر در ارتباط باشند و در صورت وجود نکات تکمیلی که در حین مصاحبه به آنها اشاره نکردند، این نکات را با مصاحبه‌گر مطرح نمایند.

سؤالات پژوهش پس از بررسی در یک کمیته سه نفره شامل اساتید هیئت علمی دانشگاه، طراحی و تنظیم گردیدند و در جلسات مصاحبه همین سؤالات توسط مصاحبه‌کننده مطرح گردیده‌اند. سؤالات پژوهش به این صورت می‌باشند: وضعیت خودتون رو در هنگام ورود به مرکز ندا در نظر بگیرید و توضیح دهید در طی سال‌های قبل از ورود به مؤسسه چگونه اندیشه و عمل می‌کردید؟ از زندگی خود راضی بودید؟ برنامه و اهدافتون در زندگی چه بود؟ در روابط خود با خانواده و دوستان و مدرسه چگونه بودید؟ خودتان را با وضعیت قبل از ورود مقایسه کنید؟ وضعیت امروز شما چگونه است؟ محقق با طرح این سؤالات به دنبال پاسخ به این مسئله بود که نقش آموزش‌های هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های ایرانی اسلامی بر زندگی دختران نوجوان چیست؟ بنابراین عوامل به دست آمده را نیز به عنوان شاخص‌های هویت‌یابی ایرانی - اسلامی می‌توان در نظر گرفت. پس از مصاحبه گفته‌های مشارکت‌کنندگان کدگذاری و تحلیل شدند. برای تحلیل اطلاعات از روش ۷ مرحله‌ای کلایزی استفاده شده است. در مرحله اول، مصاحبه‌ها ثبت شد. در مرحله دوم، جملات و عبارات مرتبط با پدیده موردنظر تعیین شد. در طی مرحله سوم، مفاهیم مربوط به شاخص‌های هویت ایرانی - اسلامی استخراج گردید. در مرحله چهارم، بر اساس تشابه موضوعی، دسته‌بندی مفاهیم مستخرج از مصاحبه‌ها صورت پذیرفت. در مرحله پنجم، دسته‌بندی‌های انجام شده طبقات کلی‌تری را به وجود آوردند. در مرحله ششم، توصیف جامعی از طبقات به صورت یک بیان واضح ارائه شد. در نهایت به منظور تأییدپذیری و معتبر بودن داده‌ها از بازنگری و مرور دست‌نوشته‌ها توسط آگاهی‌دهندگان و بازنگری ناظران استفاده گردید. برای این منظور علاوه بر گروه پژوهش، یکی از اعضای هیئت علمی مسلط به مطالعات کیفی متن مصاحبه‌ها را با استفاده از کدها و طبقات استخراج شده مورد بررسی قرار داد و صحت فرایند کدگذاری آنها را تأیید نمود. برای تأیید قابلیت اعتماد مطالعه، تحلیل داده‌ها به پژوهشگران کیفی دیگر ارائه شد تا صحت و درستی نتایج و طبقات بررسی گردد. همچنین پژوهشگر مفاهیم و کدهای استخراج شده را از طریق گروه کانونی در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار داد تا آنها نظرهای خود را نسبت به کدهای استخراج شده

بازگو کنند. بازخوردهای مصاحبه‌شوندگان نشان داد مفاهیم ساخته‌شده به دیدگاه و تجارب ذهنی آنان نزدیک است که این خود نشان از روایی درونی و مقبولیت بود. باید خاطر نشان ساخت که برای ارزیابی و تأمین قابلیت انتقال داده‌ها، نمونه‌ها با حداکثر تغییرپذیری از طبقات مختلف اجتماعی-اقتصادی، سطوح مختلف تحصیلی و گروه‌های متنوع انتخاب شدند. طی انجام این پژوهش، تمامی مراحل به‌دقت ثبت و ضبط گردید و کلیه مستندات به‌صورت الکترونیکی ذخیره شدند.

ابزار سنجش

پرسش‌نامه استاندارد هویت اجتماعی: این پرسش‌نامه ۲۰ ماده‌ای هویت اجتماعی توسط صفاری‌نیا و آقاییوسفی (۱۳۹۳) ساخته شده و شامل ۲۰ سؤال برای سنجش هویت اجتماعی است. ماده‌های این پرسش‌نامه بر اساس یک طیف لیکرت ۵ رتبه‌ای (کاملاً موافقم=۵ و کاملاً مخالفم=۱) مورد سنجش قرار می‌گیرد. ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۷۴۷ گزارش شده است. نتایج همسانی درونی و همچنین تحلیل عاملی نشان داد که این پرسش‌نامه تنها یک عامل دارد که ۴۵/۹۳ درصد واریانس را تبیین می‌کند و همه گویه‌ها در اینیک عامل بارگیری می‌شوند. پرسش‌نامه هویت اجتماعی در دانش‌آموزان ایرانی از پایایی و روایی قابل قبولی برخوردار است.

یافته‌ها

ویژگی جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول شماره ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان

ردیف	سن مصاحبه‌شونده هنگام ورود به مرکز ندا	مدت زمان حضور در مرکز ندا	نمره پرسش‌نامه هویت اجتماعی
A1	۱۶	۵	۸۱
A2	۱۸	۳	۶۶
A3	۱۵	۶	۷۸
A4	۱۶	۵	۷۹

ردیف	سن مصاحبه‌شونده هنگام ورود به مرکز ندا	مدت زمان حضور در مرکز ندا	نمره پرسش‌نامه هویت اجتماعی
A5	۱۶	۵	۸۰
A6	۱۴	۷	۸۴
A7	۱۶	۵	۸۲
۸A	۱۶	۴	۷۳
۹A	۱۶	۴	۸۱
۱۰A	۱۷	۴	۷۰
۱۱A	۱۵	۴	۶۵
۱۲A	۱۶	۶	۸۳
۱۳A	۱۸	۴	۷۷
۱۴A	۱۷	۵	۶۸
۱۵A	۱۶	۵	۷۴

از تحلیل و طبقه‌بندی مکرر داده‌ها، ۴ مضمون هسته‌ای و ۱۴ مضمون اصلی و ۵۲ مضمون فرعی استخراج شد. شاخص حالت، رویداد یا پدیده‌ای است که ممکن است در نتیجه تحقیق برنامه، فرایند، پیشامد، تلاش یا هر اقدام و رخداد مشابهی در سازمان‌ها، جوامع و حتی وضعیت افراد رخ دهد. در این مطالعه شاخص‌های هویت‌یابی اجتماعی هرگونه باور، تفکر، اخلاق و رفتاری است که در نتیجه هویت‌یابی اجتماعی در افراد تغییر می‌کند و یا به وجود می‌آید. ۴ مضمون هسته‌ای به‌عنوان شاخص‌های هویت ایرانی اسلامی بدین ترتیب است: نقش‌آفرینی دینی و انقلابی، کنشگری اجتماعی، تربیت اجتماعی و هویت/من یکپارچه.

جدول شماره ۲: نقش آموزش هویت‌یابی ایرانی-اسلامی بر نوجوانان دختر

مضامین هسته‌ای	مضامین اصلی	مضامین فرعی
نقش‌آفرینی دینی و انقلابی	عمل‌گرایی	میل به کار و فعالیت مداوم
		درک متفاوت از امام و انقلاب اسلامی و میل به نقش‌آفرینی

مضامین هسته‌ای	مضامین اصلی	مضامین فرعی
		داشتن روحیه انجام وظیفه
	هدف‌گرایی	نگاه هدفمند به استعدادها و شکوفایی آن ترجیح اهداف جمعی و مشترک بر اهداف شخصی نبودن دلبستگی به مسائل غیر مهم و بی‌اساس ارزیابی هر تصمیم و بررسی نسبت آن با هدف
	معنویت‌گرایی	مؤثر دانستن خدا در زندگی تغییر نگاه به زندگی در راستای تعهد به ولایت و جمهوری اسلامی مبنا شدن مذهب و معارف در زندگی و فعالیت‌ها
	مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیر شدن در امور خانه و خانواده دغدغه و احساس مسئولیت داشتن نسبت به دیگران
کنشگری اجتماعی	همگرایی و تعلق اجتماعی	میل و رغبت برای موفقیت‌های دیگران جستجوی بستری برای مفید بودن و نفع‌رسانی
	قدرت راهبری	میل به رهبری کردن و تأثیرگذاری بر دیگران قدرت برنامه‌ریزی و کمک به دیگران توانمند بودن در تکیه‌گاه بودن برای دیگران
	خویشترداری	عدم قضاوت دیگران و تقوآمداری خودداری از انجام کارهای ناپسند اخلاقی به‌دنبال خودنمایی نبودن
تربیت اجتماعی	خودسازی	افزایش توان صبر و استقامت سیر تکامل شخصیتی و اخلاقی در سایه نگاه به هدف

مضامین هسته‌ای	مضامین اصلی	مضامین فرعی
	نشاط	عدم حس ناامیدی بر اثر دیدن خروجی موفق فعالیت‌ها
		حس خوب و رشد ناشی از مسئولیت‌دهی حال خوش
	کسب بینش	ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول با نگاه احترام‌مند
		دغدغه‌مندی رشد شخصی و اجتماعی
		ارزیابی مجدد و بازگشت به اعتقادات دینی با انتخاب شخصی
		قوی شدن از نظر فکر با مبانی معرفتی کارآمد
		فهم اینکه اشکالات افراد را به پای دین نباید گذاشت
		خودشناسی در فاصله گرفتن از فضای خانواده
	خودارزشمندی	هویت‌یابی به‌عنوان دختر امام
هویت/ من یکپارچه		شکل‌گیری اعتمادبه‌نفس و هویت در اثر آشنایی با امام خمینی (ره)
		حس خودکارآمدی
		اعتمادبه‌نفس
		حس مهم بودن
		حس ارزشمند بودن
	توانمندی	ثبات فکر و پایداری شخصیت
		الگوبرداری منطقی از دیگران
		توانایی تصمیم‌گیری
		مهارت در ارتباطات اجتماعی
		توانمندی فکری و مهارتی
		نگاه عمیق/ قوی به لحاظ تجربی و میدانی/ توانمند

مضامین هسته‌ای	مضامین اصلی	مضامین فرعی
		تلاش برای رسیدن به نتیجه
	پشتکار	جنگیدن با موانع پیش‌روی آرمان‌ها
		ارزش قائل شدن برای زمان
		مواجهه موثر با مشکلات و حل آن‌ها
		نگاه روشن نسبت به مسیر آینده
	آرمان‌گرایی	زندگی هدفمند
		متکامل شدن آرمان‌ها
		داشتن هدف بزرگتر از خیر رساندن به نیازمندان
		نیازمندان
		عطش برای تعالی

توضیح مضامین اصلی به شرح ذیل می‌باشد:

۱- نقش‌آفرینی دینی و انقلابی

اولین پیامد هویت‌یابی اجتماعی در افراد نقش‌آفرینی دینی و انقلابی است. این نقش‌آفرینی عمل‌گرایی، هدف‌گرایی و معنویت‌گرایی را به‌صورت توأمان دربردارد. منظور از عمل‌گرایی میل به کار و فعالیت مداوم، نقش‌آفرینی، انجام وظیفه و نگاه هدفمند به استعدادها و شکوفایی آن در بستر درک متفاوت از امام و انقلاب اسلامی می‌باشد که در فرد هویت‌یافته ایجاد گردیده است. (A3) می‌گوید: «استفاده از توانایی‌ها هدفمند شده بود، اینکه آموزش ببینم و استعدادها رو هرچه بیشتر پرورش بدم. (A4) می‌گوید: درک متفاوت از امام و انقلاب اسلامی پیدا کرده بودم، احساس می‌کردم در برهه‌ای از تاریخ حضور دارم که باید ایفای نقش کنم و احساس وظیفه می‌کردم». (A8) می‌گوید: «من در خانواده سنتی مذهبی به دنیا آمده بودم؛ اما از دین و شخصیت‌های بزرگی مثل شهید چمران و امام خمینی غافل بودم، نگاه متفاوتی نسبت به آنها پیدا کردم از صبر و استقامتشان و اینکه مردم برای اون‌ها در اولویت بود».

منظور از هدف‌گرایی ترجیح اهداف جمعی و مشترک بر اهداف شخصی، نبود دلبستگی به مسائل غیرمهم و بی‌اساس و ارزیابی هر تصمیم و بررسی نسبت آن با هدف می‌باشد.

(A10) می‌گوید: «الان طوری شدم که برای هر تصمیم‌گیری به هدفم نگاه می‌کنم آیا این تصمیم یا حتی فعالیت شخصی در راستای اهداف متعالی من هست؟» (A13) در همین رابطه می‌گوید: «من قبلاً هم هدف داشتم اما منشأ آن درونی نبود به خاطر بقیه مردم بود؛ اما الان یه هدف جدی دارم که به خاطر خود واقعیتم اونو انتخاب کردم».

معنویت‌گرایی در این تعریف به نماز و دعا بسنده نمی‌کند و فرد هویت‌یافته به‌گونه‌ای حضور خداوند را در زندگی مؤثر می‌بیند، نگاه او به زندگی در راستای تعهد به ولایت و جمهوری اسلامی تغییر می‌کند و مذهب و معارف در زندگی و فعالیت‌های وی مبنا می‌یابد. (A1) می‌گوید: «بزرگترین تغییر در نگاه به زندگی بود. رسالت و تکلیف من چیست؟ باید به دنبال چی برم؟ قبلش نگاهم این بود رشته خوبی بخونم برم خارج و پولدار بشم و این‌ها، حالا به بقیه هم یه کمکی بکنم؛ اما نگاه توحیدی ولایت و نقش مهم در جمهوری اسلامی ایفا کردن برایم الان پررنگ شده بود».

۲- کنشگری اجتماعی

کنشگری اجتماعی به معنای کنش‌ورزی دختران نوجوان بر مبنای مسئولیت‌پذیری، همگرایی و تعلق اجتماعی و راهبری خود دختران می‌باشد. مسئولیت‌پذیری به معنای دغدغه و احساس مسئولیت نسبت به دیگران و در امور خانه و خانواده می‌باشد. در همین راستا (A1) می‌گوید: «در نگاهم نسبت به دیگران دغدغه‌ای به وجود آمد، اینکه تو نسبت به دختری که در محله و شهر تو زندگی می‌کند مسئول هستی و بازخواست خواهی شد».

همگرایی و تعلق اجتماعی شامل جستجوی بستری برای مفید بودن و نفع‌رسانی و میل و رغبت برای موفقیت‌های دیگران می‌باشد. (A1) می‌گوید: «تا پیش از این سرگرم زندگی خودم بودم و برای موفقیت خودم تلاش می‌کردم».

در کنشگری اجتماعی نقش اصلی را در برنامه‌ریزی و اجرا، دختران نوجوان بر عهده دارند. در واقع می‌توان گفت نتیجه هویت‌یابی موفق با رویکرد ایرانی اسلامی، پرورش دخترانی با روحیه رهبری کردن و تأثیرگذاری بر دیگران، قدرت برنامه‌ریزی و کمک به هموعان و توانمند بودن در ایفای نقش تکیه‌گاه بودن برای سایر دخترانی است که آسیب دیده و یا در معرض آسیب می‌باشند. (A4) می‌گوید: «ما دیگه طوری شده بودیم

که فقط به خودمون فکر نمی‌کردیم، برای دیگر دختران هم برنامه‌ریزی می‌کردیم که چطور می‌تونیم به اون‌ها کمک کنیم».

۳- تربیت اجتماعی

تربیت اجتماعی در واقع تربیتی است که ابعاد اجتماعی را دربرمی‌گیرد و در سایه زیست جمعی ایجاد می‌گردد و شامل خویش‌داری، خودسازی و نشاط می‌باشد. خویش‌داری شامل عدم قضاوت دیگران و تقوآمداری، خودداری از انجام کارهای ناپسند اخلاقی، خودسازی با نگاه به هدف بزرگ‌تر و مسئول بودن و به‌دنبال خودنمایی نبودن می‌باشد. (A4) می‌گوید: «از انجام کارهای ناپسند اخلاقی به دلیل اینکه مسئولیت یک جمع بزرگ‌تر رو داشتم، کناره‌گیری می‌کردم». (A2) می‌گوید: «در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی سعی می‌کردیم که مصداقی بحث نکنیم و افراد رو قضاوت نکنیم و تقوا رو در ارتباط با اون فرد رعایت کنیم» (A13) می‌گوید: «یه چیزی رو خوب یاد گرفته بودم، اونم اینکه نگاه صفر و صدی به آدم‌ها نداشته باشم و نقاط مثبت آنها را ببینم».

خودسازی شامل افزایش توان صبر و استقامت، سیر تکامل شخصیتی و اخلاقی در سایه نگاه به هدف می‌باشد که در زیست مؤمنانه‌ای که افراد با یکدیگر دارند و در خلال کنشگری اجتماعی و انجام فعالیت‌های جمعی حاصل می‌گردد. (A2) می‌گوید: «صبر و استقامت به واسطه در جمع بودن در من بیشتر می‌شد». (A9) می‌گوید: «فکر کردن به کارهای ارزشمندی که باید برای بقیه انجام بگیرد، توجه به هدف باعث می‌شد مشکلات درونی من کم‌کم بی‌اهمیت بشن، احساس می‌کردم تکامل شخصیتی و اخلاقی در سایه نگاه به هدف داره در من شکل می‌گیره و دیگه مسائل پیش‌پاافتاده مثل قبلاً منو درگیر خودش نمی‌کرد».

نشاط شامل عدم حس ناامیدی بر اثر دیدن خروجی موفق فعالیت‌ها، حال خوش و حس خوب و رشد ناشی از مسئولیت‌دهی می‌باشد. (A4) در همین راستا می‌گوید: «واگذاری مسئولیت‌های جدی و پیگیری آن، اتفاق بزرگی در تحول من بود، ارتباط و مواجهه با ارگان‌ها و انجام کارهای بزرگ در سنین نوجوانی احساس بزرگ و مستقل بودن بهم می‌داد، حس تکامل و رشد مداوم رو داشتم و این شور و نشاطی در ما ایجاد

می‌کرد». (A8) می‌گوید: «من قبل از اینکه وارد مجموعه ندا بشم دختر شادی بودم؛ اما الان همون حال خوب رو حتی بیشتر دارم با این تفاوت که این حس خوب ناشی از حرکت در مسیر حق است و دائمی شده برام، حتی اگر خستگی جسمی هم داشته باشم».

۴- هویت/ من یکپارچه

بینش، خودارزشمندی، توانمندی، پشتکار و آرمان‌گرایی مؤلفه‌های هویت منسجم می‌باشد. بینش یعنی فرد بتواند در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول خانواده ایستادگی کند و سبک هویتی اطلاعاتی داشته باشد که ارزش‌های خود را بر اساس تقلید کورکورانه از دیگران به دست نمی‌آورد و درعین حال عدم بی‌احترامی، دغدغه داشتن در قبال خانواده و تبعیت از آن در حد معقول انجام می‌دهد. ارزیابی مجدد اعتقادات دینی همزمان با ورود به دوره هویت‌یابی و بازگشت به اعتقادات دینی با انتخاب آگاهانه فرد، تقویت تفکر با مبانی معرفتی کارآمد از مؤلفه‌های بینش فردی در من یکپارچه می‌باشد. (A3) در این رابطه می‌گوید: «من بعد از مدتی محببه شدم؛ اما این بار دیگه با عقلانیت بود». (A10) می‌گوید: «در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول توسط خانواده و سنت‌ها می‌ایستم، درعین حالی که مواظب هستم بی‌احترامی نکنم».

خودارزشمندی مفهومی است که در سایه خودشناسی ناشی از فاصله‌گرفتن از فضای خانواده، هویت‌یابی به‌عنوان دختران امام خمینی، حس خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس، مهم و ارزشمند بودن می‌باشد. (A3) و (A6) می‌گویند: «واقعاً می‌دونستیم که می‌تونیم. اعتمادبه‌نفس قوی پیدا کرده بودیم. (A1) می‌گوید: توانایی‌های مختلف در من تقویت شده بود؛ مثلاً در یکی از فعالیت‌ها که بازارچه خیریه بود برای اولین بار خودم درآمد کسب کرده بودم و بسیار خوشحال بودم از این بابت». (A2) می‌گوید: «تجربه فاصله‌گرفتن از خانواده، دوری از محیط امن خانواده و ورود به یک محیط سالم خارج از خانواده باعث شکل‌گیری بهتر خودشناسی و تشخیص نقاط مثبت و منفی خودم شد».

توانمندی ناشی از من یکپارچه شامل ثبات فکر و پایداری شخصیت، الگوبرداری منطقی از دیگران، توانایی تصمیم‌گیری، مهارت در ارتباطات اجتماعی، توانمندی فکری و مهارتی و نگاه عمیق به لحاظ تجربی و میدانی می‌باشد. (A4) در همین رابطه می‌گوید:

«اینکه من تونستم پایدار بر سر یک حرف و یکجا بمونم نشان از ایده پویایی بود که پاسخگوی همه زمان‌های من بود، من که نمی‌تونستم ثابت بمانم و سر یک ایده بمونم».

(A6) می‌گوید: «من رشد کردم. تصمیمات مهمی می‌گیرم. خودم به‌تنهایی با مشورت دیگران و البته مسئولیت خودم».

تلاش کردن برای رسیدن به نتیجه، جنگیدن با موانع پیش‌روی آرمان‌ها، ارزش قائل شدن برای زمان و مواجهه مؤثر با مشکلات و حل آنها از دیگر خصوصیات من یکپارچه است که تحت عنوان پشتکار مقوله‌بندی شده است. برای توضیح بیشتر به‌عنوان مثال (A2) می‌گوید: «فرصت‌ها و اوقات، فعالیت‌ها از جمله دیدن فیلم و کتاب و نویسندگی برام باارزش و هدفمند شدند». (A6) می‌گوید: «یاد گرفته بودم و قتم را به بطالت نگذرانم». به‌عنوان مقوله آخر نگاه روشن نسبت به مسیر آینده، زندگی هدفمند، متکامل شدن آرمان‌ها، داشتن هدف بزرگ‌تر از خیر رساندن به نیازمندان و عطش برای تعالی قرار می‌گیرد که به‌صورت کلی آرمان‌گرایی نام‌گذاری شده است. در همین راستا (A4) می‌گوید: «نسبت به قبل از ورود به مؤسسه تفاوت محسوسی در من ایجاد شده بود، تشنگی برای کمال و تعالی‌خواهی در من ایجاد شده بود». (A1) می‌گوید: «فهمیدم فقط پولدار شدن و کمک به فقرا هدف بزرگ نیست بلکه هدف بزرگتری نیز وجود دارد». (A3) می‌گوید: «من از اون زندگی بی‌هدف نجات پیدا کردم و در وجود خودم هدفی برای دنبال کردن دارم».

بحث و نتیجه‌گیری

شواهد بسیار حاکی از تغییرات رفتاری اساسی در نوجوانان ایرانی به‌علاوه میزان قابل‌توجهی از آسیب‌های روانی و اجتماعی در آنها است. این پژوهش در پی پاسخ به این مسئله بود که اگر فرایند هویت‌یابی ایرانی - اسلامی در ارتباط با نوجوانان صورت گیرد و هویت منسجم ایجاد شود، چه پیامدهای مثبتی برای آنان ایجاد می‌گردد؟ به‌عبارت‌دیگر شاخص‌های هویت‌یابی ایرانی اسلامی چیست؟ با مطالعه یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت، نقش‌آفرینی دینی و انقلابی، کنشگری اجتماعی، تربیت اجتماعی و هویت/ من یکپارچه در اثر هویت‌یابی مبتنی بر ارزش‌های ایرانی اسلامی حاصل می‌شود.

«نقش‌آفرینی دینی و انقلابی» از طریق عمل‌گرایی، هدف‌گرایی و معنویت‌گرایی موجب

بهزیستی نوجوان می‌شود. این با نتایج مطالعات راس و همکاران (۲۰۲۰) هماهنگ است که مدل‌های بهزیستی نوجوانان را پدیده‌ای چندبعدی تعریف می‌کنند و با پیوند ارزش‌ها و مشارکت در جامعه، از جمله احساس گنجاندن آن شخص توسط شبکه‌های حمایتی هم‌تایان و دیگران ارزش‌گذاری می‌شود. بر مبنای مدل هویتی اساساً هویت در خلأ شکل نگرفته و برآمده از یک زمینه مبنایی است. مبنای ریشه درخت هویت و شالوده ساختمان هویت است (زاگری، ۱۳۹۱).

دیگر شاخصه‌ی هویت‌یابی «کنشگری اجتماعی» است که دارای ابعاد مسئولیت‌پذیری، همگرایی و تعلق اجتماعی و قدرت راهبری می‌باشد. در مدل بهزیستی نوجوانان، راس و همکاران (۲۰۲۰) نیز این عوامل همچون توانایی کمک به تغییرات در خود و جامعه و زندگی را ارزش‌گذاری کرده و لازم می‌شمارد. ساوسکی^۶ و همکاران (۲۰۱۴) می‌گویند: نوجوان مسئولیت را از طریق یک چرخه چهار مرحله‌ای توسعه می‌دهد: ۱- داوطلبانه نقش و تعهدات خود را بر عهده دارد؛ ۲- تجربه چالش و فشار؛ ۳- انگیزه برای انجام تعهدات؛ و ۴- درونی‌سازی یک خودپنداره که منجر به رفتار مسئولانه در زمینه‌های دیگر می‌شود. چرخه یادگیری مسئولیت با ایجاد ساختار برنامه و ارائه پشتیبانی مداوم به نوجوانان کمک می‌کند تا نقش‌های مربوط به خودشان را تجربه کنند.

«تربیت اجتماعی» نیز سومین مؤلفه هویت‌یابی است که دارای ابعاد خویش‌تن‌داری، خودسازی و نشاط در سایه نگاه به هدف، بر اثر دیدن خروجی موفق فعالیت‌ها و رشد ناشی از مسئولیت‌دهی می‌باشد. مطالعه دیدگاه و همکاران (۱۳۹۷) نشان می‌دهد آسیب‌های روانی در تربیت اجتماعی خود را در رفتارهایی مانند انزوای طلبی، افسردگی، بدبینی، پارانویا یا مبتلا شدن به انواع بیماری‌های استرسی و هراسی بروز خواهد داد. همچنین اگر توجهی به آثار، پیامدها و نتیجه ناگوار فقدان هویت داشته باشیم و از عمق رنج و دردی که جوانان بی‌هویت احساس می‌کنند، آگاه شویم (بهمن طرزجانی، ۱۳۹۷)، درمی‌یابیم بخش قابل‌توجهی از افسردگی‌ها، احساس پوچی و درون تهی شدن‌ها و روزمرگی‌ها نتیجه بی‌هویتی است (عمادی و نظرپور، ۱۳۸۷).

خویشترنداری شامل عدم قضاوت دیگران و تقوآمداری، خودداری از انجام کارهای ناپسند اخلاقی و به دنبال خودنمایی نبودن می‌باشد. خودسازی شامل افزایش توان صبر و استقامت، سیر تکامل شخصیتی و اخلاقی در سایه نگاه به هدف می‌باشد. نشاط شامل عدم حس ناامیدی بر اثر دیدن خروجی موفق فعالیت‌ها و رشد ناشی از مسئولیت‌دهی می‌باشد. این تقسیم‌بندی و تعریف تربیت اجتماعی با تعریف دیدگاه و همکاران (۱۳۹۷) هماهنگ است. این مطالعه نشان می‌دهد آسیب‌های روانی در تربیت اجتماعی خود را در رفتارهایی مانند انزوای طلبی، افسردگی، پارانو یا مبتلا شدن به انواع بیماری‌های استرسی و هراسی بروز خواهد داد. شاخص‌های تربیت اجتماعی شامل عدم قضاوت دیگران، تقوآمداری، نشاط، حس خوب و حال خوش، صبر و استقامت می‌تواند آشکارا مانع ابتلا به آسیب‌های روانی نامبرده شود. یافته‌های قوی تأیید کرده‌اند که نشاط با بهزیستی مرتبط است و مطلوبیت اجتماعی فرد را تا حد زیادی افزایش می‌دهد. همچنین مطالعه‌ای نشان داد تأثیر مطلوبیت اجتماعی بر ارزیابی نشاط نیز مثبت است (Chloe Lau, 2013). رایان و دسی^۷ (۲۰۱۸) در مطالعه خود با رویکرد خودتعیین‌گری به این نتیجه رسیدند که اهداف و فعالیت‌ها (به‌عنوان مثال فضیلت، معنا، اصالت) سطوح بالاتری از بهزیستی ذهنی را القا می‌کند.

آخرین مؤلفه هویت‌یابی «من یکپارچه» می‌باشد. دوره نوجوانی می‌تواند با نوعی سردرگمی همراه با کاهش عزت نفس و خودپنداره منفی همراه باشد که سبب کاهش فعالیت‌های طبیعی و تعاملات اجتماعی می‌شود (یحیی‌زاده جلودار و دیگران، ۱۳۹۷). درمقابل آن بینش، ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول، خودارزشمندی، توانمندی، ثبات فکر و پایداری شخصیت، الگوبرداری منطقی از دیگران، توانایی تصمیم‌گیری، مهارت در ارتباطات اجتماعی، پشتکار، جنگیدن با موانع پیش‌روی آرمان‌ها، ارزش قائل‌شدن برای زمان و مواجهه مؤثر با مشکلات و آرمان‌گرایی از پیامدهای شکل‌گیری هویت موفق است. این عوامل با تحقیقات لویکس و همکاران (۲۰۱۹) که احساس یکپارچه و باثبات از هویت را با اعتمادبه‌نفس بالا و اهداف صریح در زندگی همراه می‌داند،

7. Ryan & Deci

هماهنگ است. همچنین با مطالعات کریستی^۸ و همکاران (۲۰۱۹) که ذات‌گرایی هویت را با تعریف «خود واقعی» تبیین می‌کنند نیز هماهنگ است. ویژگی‌های درونی که واقعی و معتبر هستند، خود واقعی در همه وجود دارد. گفتمان - توصیه‌هایی مانند «آن چیزی که واقعاً هستید باشید»، «خودتان را پیدا کنید»، «واقعی خود باشید». به نظر می‌رسد با دور شدن از خود واقعی، افراد دچار سردرگمی در هویت می‌گردند.

بر مبنای مدل هویتی اساساً هویت از مبانی خالی نیست؛ به عبارتی هویت در خلأ شکل نگرفته و برآمده از یک زمینه مبنایی است. مبانی ریشه درخت هویت و شالوده ساختمان هویت است (ذاکری، ۱۳۹۸). آشنایی با شخصیت وجودی امام خمینی و افکار ایشان (A3)، هویت ذیل عنوان دختران امام (A5)، مبانی معرفتی کارآمد (A4)، نگاه توحیدی ولایت (A1) و دیدن خدا در محور زندگی (A1)، این‌ها مبانی هویتی از نگاه دختران نوجوان بود.

با مطالعه پژوهش‌های گوناگون می‌توان این‌طور برداشت کرد که پیامدهای هویت‌یابی اجتماعی که در این مطالعه به آن اشاره گردید با مؤلفه‌های سلامت روان، بهزیستی روانی، رشد شخصی و اجتماعی و پیشرفت همسانی‌های زیادی دارد. به‌عنوان آخرین کار مطالعاتی مورر^۹ (۲۰۲۳) است که نظریات مختلف را درباره جنبه‌های مختلف رشدی در نوجوانی بررسی و این‌طور بیان می‌کند: رشد به‌عنوان یک فرایند پویا و تدریجی از تغییرات روانی-اجتماعی است که شامل: خودآگاهی، گشودگی نسبت به تجربه و تغییر، خودمختاری، شجاعت وجودی، مسئولیت، شفقت، شفقت به خود، اصالت، هماهنگی و رضایت از زندگی و فرایند رشد شخصی می‌باشد.

بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد در مراکز فرهنگی-اجتماعی، رشد و توانمندسازی توسط زنان و دختران توانمند در بستر اجتماعات محلی و به‌صورت گروه‌محور و در سایه کسب هویت اجتماعی و در جهت تغییر نهادها و ساختارهای اجتماعی و فرهنگ‌ها و سنت‌هایی مورد توجه قرار گیرد که بی‌اساس و ناهمخوان با مبانی دینی می‌باشد. مسائل دختران نوجوان در حوزه عدم رشد فکری و

8. Christy

9. Maurer

شخصیتی، ناتوانی و فقدان مهارت در ارتباطات اجتماعی و عدم آگاهی نسبت به جامعه می‌باشد که اقدام جدی در ایجاد محفلی تخصصی، مردمی، نظام‌مند و متمرکز بر استعداد‌های دخترانه برای شکوفایی و رشد استعدادها مبتنی بر یک مرکز دخترانه می‌تواند بستری مناسب در این جهت باشد.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله از مدیریت و دختران مرکز ندا که در این پژوهش شرکت داشتند تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- جلالی، یوسف؛ اسکندری، حسین؛ برجعلی، احمد؛ سهرابی، فرامرز و عسکری، محمد (۱۴۰۱). «پیکربندی و اعتباریابی الگوی روانی اجتماعی هویت نوجوانان پسر ایرانی: یک مطالعه روایتی»، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، شماره ۴۶، ص ۷۹-۱۰۰.
<https://doi.org/10.22034/spr.2021.300447.1669>
- حیدری‌زاده، نسرین؛ فرج‌اللهی، مهران و اسماعیلی، زهره (۱۳۹۶). «ویژگی‌های اپیدمیولوژی و بالینی اختلال اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان شهر کرمانشاه: مطالعه مقطعی»، *مجله اپیدمیولوژی ایران*، ۱۳(۱): ۵۹-۵۲.
- دهقان طرزجانی، مرضیه (۱۳۹۷)، *بررسی اثر بخشی طرح واره درمانی به شیوه گروهی در ارتقای هویت اجتماعی و افزایش عزت نفس دختران بزهکار*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی حکمت رضوی، گروه آموزشی روان‌شناسی.
- دیدگاه، زهرا؛ شریعتی، سیدصدرالدین؛ بهشتی، سعید و ایمانی نائینی، محسن (۱۳۹۷). «تبیین نقش مسئولیت‌پذیری در تربیت اجتماعی نوجوانان بر اساس تفسیر المیزان»، *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۹(۳۴): ۲۷-۵۶.
<https://doi.org/10.22054/qccpc.2018.29013.1734>
- ذاکری، مختار (۱۳۹۸). «تحلیل و تبیین عمل تعلیم و تربیت در پرورش هویت بر مبنای مبانی و فرایندهای هویتیابی»، *فصلنامه آموزش‌پژوهی*، ۵(۲۰): ۷۲-۸۶.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.25884182.1398.5.20.6.6>

- ذاکری، مختار و شیروانی شیرینی، علی (۱۴۰۱). «تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب بر مبنای مؤلفه‌های هویت‌آفرینی اسلامی - ایرانی»، *فصلنامه مطالعات ملی*، ۲۳(۱): ۳۳-۵۱. doi: 10.22034/rjnsq.2022.296150.1305
- زرشناس، هلیا (۱۴۰۱). *رابطه تعامل پدر-دختر با سلامت روان دختران نوجوان: نقش واسطه‌ای عزت‌نفس و تعامل با همسالان*، پیشنهاد کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- شربتیان، محمدحسن؛ جهانشیری، جواد و قاسمی، محمد (۱۴۰۱). «نقشه ابعاد هویت اجتماعی سازمان امنیت دبیران مدارس دوره متوسطه دوم شهر مشهد»، *فصلنامه علمی مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان*، ۱۶(۳): ۹۴-۱۲۸. <https://doi.org/10.22034/fakh.2022.304567.1503>
- صفاری‌نیا، مجید؛ آقاییوسفی، علیرضا و مصطفائی، علی. (۱۳۹۳). *رابطه مؤلفه‌های سهل‌انگاری اجتماعی و هویت اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانشجویان*. *دوفصلنامه شناخت اجتماعی*، ۳(۲): ۱۳۴-۱۲۳.
- عطادخت، اکبر؛ حمیدی‌فر، ویدا و محمدی، عیسی (۱۳۹۳). «استفاده آسیب‌زا و نوع کاربری تلفن همراه در دانش‌آموزان دبیرستانی و رابطه آن با عملکرد تحصیلی و انگیزش پیشرفت»، *روان‌شناسی مدرسه*، ۳(۲۲): ۱۲۲-۱۳۶.
- عمادی، سیدجواد و نظرپور، محمدتقی (۱۳۸۷). «بررسی راهکار دین در حل بحران هویت در دوران»، *ماهنامه مهندسی فرهنگی*، ۳(۲۶ و ۲۷): ۲۱-۳۵.
- فراهانی، فاطمه و فیاض، فاطمه (۱۴۰۳). «عوامل مؤثر بر هویت‌یابی ایرانی-اسلامی دختران نوجوان ۱۴-۲۱ سال؛ یک مطالعه کیفی». ۱۰(۳): ۵۱-۶۴. <https://journals.sbmu.ac.ir/jrrh/article/view/42576>
- فراهانی، فاطمه (۱۴۰۲). *طراحی الگوی هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر تجربه زیسته دختران نوجوان*، پایان‌نامه جهت دریافت مدرک کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، دانشکده تعلیم و تربیت، گروه روان‌شناسی.
- مرزبان، آمنه (۱۳۹۷). «شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان شهر قم در سال ۱۳۹۵»، *مجله دانشگاه علوم پزشکی پارس (جهرم)*، ۱۶(۳): ۴۴-۵۱.
- مهراندیش، ندا؛ سلیمی بجستانی، حسین و اسمعیلی، معصومه (۱۳۹۸). «مؤلفه‌های

- احساس تنهایی مرتبط با دوستان در دختران نوجوان»، پژوهش پدیدارشناسی، پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره دانشگاه فردوسی مشهد، ۹(۱)، ۱۸-۳۴.
- نادری، مریم (۱۳۹۷). «تبیین مبانی فلسفی هویت اسلامی - ایرانی و آسیب‌شناسی آن»، نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۴(۳)، ص ۷-۲۵.
- یحیی‌زاده جلودار، سلیمان؛ حیدری، شعبان و موسوی تروجنی، سیده‌رقیه (۱۳۹۷). «اثر بخشی آموزش خودآگاهی بر هویت‌یابی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم»، مجله روان‌شناسی و روان‌پزشکی شناخت، ۵(۴)، ۵۲-۶۴.
- Chloe Lau, Catherine Li EMAIL logo, Lena C. Quilty, Donald H. Saklofske, Francesco Bruno and Francesca Chiesi (2023), The state-trait model of cheerfulness and social desirability: an investigation on psychometric properties and links with well-being, Volume 36 Issue 2
- Christy, A. G., Schlegel, R. J., & Cimpian, A. (2019). Why Do People Believe in a "True Self"? The Role of Essentialist Reasoning About Personal Identity and the Self. *Journal of Personality & Social Psychology*, 117(2), 386-416 . doi:10.1037/pspp0000254
- Erikson EH, others. (1950), *Psychoanalysis and Theories of Man*. (Book Reviews: Identity: Youth and Crisis; Childhood and Society.
- Erikson, E. H. (1698). *Identity, Youth and crisis*. New York: Norton
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1999). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Routledge.
- Habermas, T., & Kober, C. (2015). Autobiographical reasoning in life narratives buffers the effect of biographical disruptions on the sense of self-continuity. *Memory*, 23, 664-674.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Goossens, L., Beyers, W., & Missotten, L. (2019). Processes of personal identity formation and evaluation. In S. J.
- Maurer, M. (2023). *Well-being Processes: Insights into Personal Growth and Adolescent Mental Health*. [Doctoral Thesis (compilation), Lund University]. Lund University.
- Roberts, H., Jacobs, R. H., Bessette, K. L., Crowell, S. E., Westlund-Schreiner, M., Thomas, L., ... Watkins, E. R. (2021). Mechanisms of rumination change in adolescent depression (RuMeChange): study protocol for a randomised controlled trial of rumination-focused cognitive behavioural therapy to reduce ruminative habit and risk of depressive relapse in high-ruminating adolescents. *BMC Psychiatry*, 21(1), 206. doi:10.1186/s12888-021-03193-3
- Ross, D. A., Hinton, R., Melles-Brewer, M., Engel, D., Zeck, W., Fagan, L Mohan, A (2020). Adolescent Well-Being: A Definition and Conceptual Framework. *J Adolesc Health*, 67(4), 472-476. doi: 10.1016/j.jadohealth.2020.06.042
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2018). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford

Publications.

- Sausky, I., Larson, R. W., Griffith, A., Wu, J., Raffaell, M., Sugimura, N., & Guzman, M. (2014). *Journal of Research on Adolescence* (WileyBlackwell). 24(3), 417-430.
- World Health Organization (WHO, 2021). *Adolescent Mental Health – Factsheet*. Accessed from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescentmental-health>